

Проблемні питання впливу судової експертизи на процес підтвердження збитків

Світлана Хамініч

докторка економічних наук, професорка, старша наукова співробітниця, Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз Мін'юсту України, професорка кафедри соціально-економічних дисциплін, Дніпровський державний університет внутрішніх справ МВС України, м. Дніпро, Україна, ORCID: 0000-0002-2221-5550, e-mail: svetala1704@i.ua

Розглянуто значущість судової експертизи в процесі підтвердження збитків. Проаналізовано, як результати судової експертизи допомагають суду та правоохоронним органам об'єктивно оцінювати докази, підтверджувати факти заподіяння збитків та визначати їх розмір. Виокремлено труднощі, пов'язані з оцінюванням результатів експертизи в межах судового процесу.

Ключові слова: *судова експертиза; збитки; спори; експерти; правосуддя.*

Forensic Examinations' Impact on Damage Verification: Problematic Issues

Svitlana Khaminich

The paper explores the significance of forensic sciences in verifying damages. It analyzes how forensic conclusions assist courts and law enforcement agencies in objectively assessing evidence, confirming the occurrence of damages, and determining their extent. The challenges related to the evaluation of forensic findings within the judicial process are highlighted.

Keywords: *forensic sciences; damages; disputes; forensic examiners; justice.*

Судова експертиза посідає важливе місце в сучасному правовому просторі, особливо у справах, пов'язаних із відшкодуванням збитків. В умовах, коли для доказування розміру збитків потрібен глибокий аналіз та спеціальні знання, саме судова експертиза стає інструментом, який дає змогу встановити об'єктивну істину в межах правової суперечки.

Одним із ключових аспектів судової експертизи є її вплив на результативність судового процесу. У більшості випадків висновок експерта є основним доказом, на підставі якого суд приймає рішення. Якісний та об'єктивний експертний висновок здатен підтвердити розмір збитків, заявлених позивачем, або, навпаки, довести їхню відсутність

або завищення. Це накладає значну відповідальність на експертів, від об'єктивності та професіоналізму яких залежить результат справи [1].

Для підвищення ефективності судової експертизи процесу підтвердження збитків необхідно вдосконалювати механізм її проведення за такими напрямками:

- посилення контролю за незалежністю та об'єктивністю експертів;
- необхідність розроблення єдиних стандартів та методик проведення експертиз;
- співпраця між судами та експертними установами;
- упровадження альтернативних способів вирішення спорів;
- посилення взаємодії на міжнародному рівні;
- цифровізація правової системи;
- підвищення кваліфікації експертів;
- етичні стандарти та кодекси поведінки експертів на засадах нормативно-правових документів тощо.

Уніфікація підходів до оцінювання збитків зменшить імовірність помилок і зробить судову практику більш передбачуваною. Уведення цифрових технологій у процес експертних досліджень також могло б підвищити точність та оперативність експертиз, що зробить їх більш доступними та менш витратними.

Можливість упровадження альтернативних способів вирішення спорів (медіації із залученням експертів) дало б змогу розвантажити

судову систему та скоротити терміни розгляду справ, пов'язаних із відшкодуванням збитків.

Забезпечення незалежності експертів, розвиток їхніх професійних компетенцій та впровадження стандартів гарантуватимуть об'єктивність та прозорість експертних досліджень. Можливість скорочення термінів проведення експертизи без шкоди для її якості дасть змогу прискорити розгляд спорів та підвищити довіру до судової системи.

Розвиток і модернізація державного інституту судових експертиз пов'язані з посиленням взаємодії на міжнародному рівні. Обмін досвідом та впровадження найкращих світових практик можуть значно підвищити якість експертиз. Наприклад, застосування досвіду європейських країн та США, де судова експертиза має високий ступінь прозорості та регулюється жорсткими стандартами, може стати основою для реформування вітчизняного підходу.

Роль судової експертизи в контексті цифровізації правової системи в умовах глобалізаційних викликів та діджиталізації діяльності суб'єктів господарювання постійно зростає. З переходом на електронні форми ведення документації, збирання та аналізування доказів стають більш точними. Обсяги даних, що ними послуговуються в судових процесах, постійно збільшуються, традиційні методи оброблення інформації не завжди здатні забезпечувати необхідну точність та оперативність, тому введення автоматизованих систем

аналізу та оброблення даних, які підтримують роботу експертів, може стати наступним етапом розвитку судової експертизи [2].

В умовах економічних та юридичних реалій, що постійно змінюються, експерти мають регулярно набувати нових знань та навичок, щоб залишатися компетентними та готовими до розв'язання найскладніших завдань. Програми підвищення кваліфікації, стажування за кордоном, участь у міжнародних конференціях та семінарах мають стати невід'ємною частиною професійного зростання судових експертів.

Етичні стандарти та кодекси поведінки експертів мають бути розроблені та впроваджені на рівні законодавства, що дасть змогу підвищити довіру до висновків експертів із боку суду та учасників процесу. Важливим кроком може стати створення незалежних комісій з етики, які розглядатимуть випадки порушення професійних норм та, за необхідності, притягувати експертів до відповідальності за недобросовісне виконання обов'язків. Такі заходи не лише зміцнять репутацію інституту

судової експертизи, а й мінімізують випадки упередженості та корупції.

Отже, судова експертиза в сучасних умовах — це не просто процесуальний інструмент, а й важливий елемент правосуддя, який потребує постійного розвитку та адаптації до нових викликів. Правильне застосування та модернізація судової експертизи здатні зробити процес підтвердження збитків більш справедливим та ефективним, що сприятиме зміцненню верховенства права.

Перелік джерел посилання

1. Яремчук В. О. Сучасні напрямки судової експертизи і криміналістики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2023. Том 2. Вип. 80. С. 207—210. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jsru/handle/lib/58815> (дата звернення: 01.09.2024).
2. Костенко М. В., Шмига В. О. Інноваційні технології у криміналістиці: сучасний стан та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. Вип. 9. С. 316—318. DOI: 10.32782/2524-0374/2022-9/76 (дата звернення: 01.09.2024).